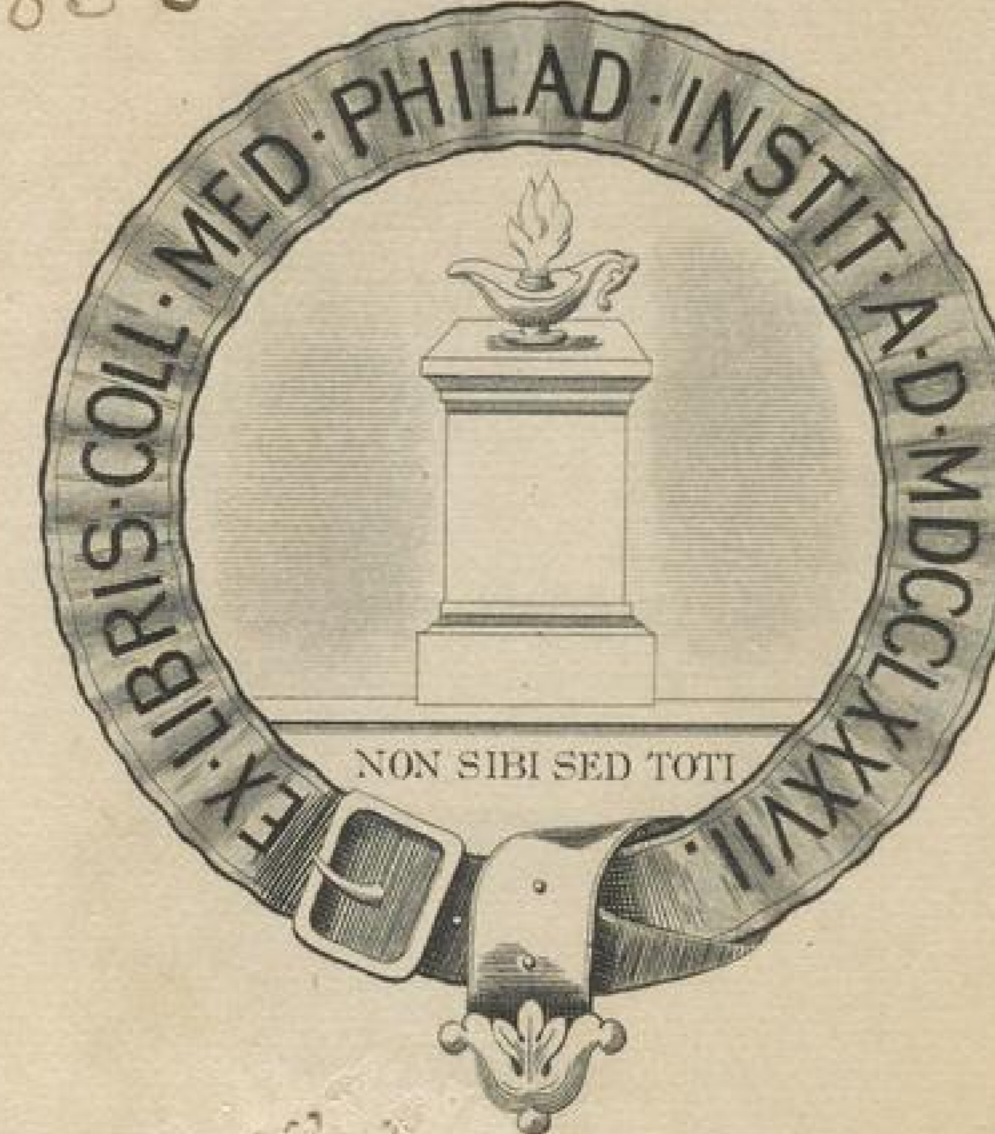
~~10003~~

54850

C

Class 10 a No. 135

Presented by

S. Weir Mitchell, M.D.

($9.36)

Incipit tractatus de cura sterilitatis mulierum compositus a. m. R. de.

Sapientes ubi e. data e particularibus virtus generativa ut perpetuetur individuum in
dividuum quod est tante nobilitatis et excellentie. quod animalia quecumque sint perfecta
in se. que non possunt exercere actu generationis. dicuntur esse imperfecta. nunc quia
vero est perfectum animal quod potest generare sibi simile in natura. in homine vero assimilatur enti divino et
immortali secundum Aristotelem libro de anima et quia actus generationis exerceri habet per copulam viri
et mulierem. ideo dixit deus in genesi non est bonum hominem esse solum faciamus ei ad
iutorium etc. quia sic dicit G. naturam ordinavit deus virtutem generativam ut quod
in se salvari non poterat in suo simili salvaretur. Compositur generationis fiat. [?] per m. et fe
minam quandoque expedit ex parte masculi quandoque ex parte femine. et quia ex parte femine
plura occurrunt impedimenta. ideo de ea prius dicemus. Impeditur autem genera
tio ex parte femine aliquando propter causas extrinsecas aliquando propter causas intrinsecas aut propter nimi
um usum aliorum frigidorum in nimia quantitate suppositorum sicut est potus aque frigide nimius
et frequens aut propter usum lactis aut   aut aliorum frigidorum consiste
tium male qualitates aut propter accidentia anime sicut sunt tristicia. timor. consilia
que constringendo matricem humorem non permittunt semen trahi ad debita mem
bra aut accidit quod mulier statim post coitum saltum faciat. aut nimis cito move
tur. aut subito per scalas descendit. que omnia sunt causa quare semen non continetur
in matrice. quare post accessum ad virum mulier debet aliquo tempore iacere supina et
postea paulatim se debet vertere iunctis cruribus super latus dextrum et quiescere
longa pausa. Causa accidit quia sunt nimis extenuate. aut nimis pin
gues aut sint nimis late et aperte. aut nimis iuvenes aut antique. a
pinguedo est generata in orificio matricis. que impediunt commixtio cum viro aut
quia patiuntur levitatem matricis ita quod semen statim a lecto surgentibus fluit et
Si vero accidat eis sterilitas ex eo quia sunt nimis extenuate. de tanti
regimine quo vivunt etiam. cibis utantur. [?] temperatis in caliditate electis. in su
mis. gaudio quiete caventes ab ira tristicia et timore. Si vero acci
dat sterilitas propter nimiam pinguedinem cum particularibus convenientibus flebotomentur qui
libet mense semel de sophena de cephalica dextri brachii in tempore estivo vel
sinistri tempore yemali. bis in anno. Recipiant ad minus medicinam lax
tivam. premissa debita digestione. assueta victualia minorentur super durum lec
tum accumbant quantum durius poterunt sustinere utantur pane furfureo. ex h[?].

tectis et carnibus parvis nutricatis procreantur quedam ad vim de nutrice do-
cis constrictia sic quod intra se ipsas se macerent et consumant. Fit etiam
sterilitas propter pinguedinem quando tanta in orificio matricis tanta strictura sit
causate quod vir non potest et cum ea nullo modo commisceri. Tunc laboranda est
et ad aperiendum et amplificandum orificium matricis tale quod illa difficul-
tas omnis recedat. Remediatur a. h. o. in utatur sepe balneo isto. Recipe radix mal-
ve folia bismalve ana an. m. iiii. de palea avene sit duo decies et balneetur
m. in aqua decoctionis harum herbarum et sedeat ibi diu usque ad umbilicum. In exitu autem
a balneo subfumigetur bis vel ter. Fiat apta calamo vel embecta ut fumus
vadat ad os matricis et si possibile est usque ad profundum ingrediatur. Suf-
fumigatio duplex est necessaria. Prima est ex calamento et origano et ruta et marrubio
et foliorum lauri et huius similibus. ca. mag decoctionis et fiat in mortario. Secunda suf-
fumigatio super carbone de thure et mastic et mirra et aloe. Mulier existens super
bachia perforata bene cooperta pannis ut fumus ad os matricis quantum possibile
erit ingrediatur. Deinde habeat formulas parvas rotundas de stagno ad
modum suppositoriorum quasdam grossiores. Vero sint sic grossius pollex hominis quedam
aliore vel subtiliores sic auricularis vel anularis. Imponatur primo in orificium post os ma-
tricis gracilior inuncta cum modico de dialtea et si faciat aliquam violentiam
intercedendo non est vis et teneat. Et illa quod diu potest et sic faciat singulis di-
ebus imponendo semper infra os matricis grossiorem tentam de stagno donec ultimo
intromittatur illa que grossior est. Facta hec aliquibus diebus intromittere
donec apertura oris matricis in latitudine semper maneat et tunc potest for-
mare magdaleonem ad modum pollicis de dialtea. gar. calidum infra cinde-
rem quod inunctum de oleo de balsamo vel cum oleo muscelino. Ligata ex grossiori
parte longo filo postea intromittatur infra os matricis et hec ad confortationem eius
potest facere pluribus diebus vel postea fiat de tentura magna posita in fasciculo ligneo
rarissimo eiusdem grossitudinis vel pollicis. Valet addito parum de cinamomo et car-

m°. garioff. nuc. nuf. spice nar. mac. tali. aro. maiora. pulegi. assith.
ay. a. q̄rdā mixtorꝫ. li. q. p ter ĥ teneat os matris i sua latine ꝯfortat
ea q̄ tc vno potit ꝯ misceri ꝯ tc redditur apta ad gnādu aca q̄ mulieres
sunt nimis iuuenes qꝫ no puenerunt ad etatē pfecta ꝯcipiendi. Si
cut accidit q̄do trahuntur nuptui. an̄. 13. annū qꝫ o3 expectare 16. an
ni. annos. quia tūc mulieres sunt i sua pfeca pfectione. ꝯ possunt ꝯ debeant ꝯ
cipe. Aut accit. q̄. mulieres sunt nimis antiqꝫ ꝯ defecerunt flu muliebria.
ꝯ gnātis semē aptū ad ꝯcipiendū. q̄r est in eis op' pditū gn̄a ad ꝯcce.
gnātois. Aliq accit p nimiam laxitatē. aut aptitūe orificiū matricis
fiat. aut talis stipticitas. acacie galla psidia baulastia tenue cortice3.
glandiū copulūꝫ ꝯ testa ouorū. cortigiole gingiz vetinam p lantaginis
sangi drac. boli. armē. acaciam. ypoqstis de hus oibꝫ ul de hus que
potit heri i bona q̄titate ꝫ q̄ tibi videbit expedire ꝯ decoqntur ista
in aq pluuiali ꝯ si n possit inueniri ꝯ aq destilla ul ꝯ aq ꝯmixta ꝯ ta
aro sup q̄ aq sit. m. sedens in banca pforata ꝯcooperta bene pannis
p uero suffumigiū fiat enthatisma usqꝫ ad umbilicū. existente astup ba.
offatur ꝯ tferat magna sine opio. ꝯ eqli mixtā melle nuclete ꝯ ac
cuatis. ꝯ. 3. i. sangi drac. q distempetur ꝯ aq pluuiali. ꝫ possꝫ heri sic
iam dcm ē. Itē pluuzetur psidia tenui ypoqsti. acharia ꝯ colo
in bona q̄titate. ꝫ q̄ t' videbꝫ. ꝯ sucis plantag. ꝯ incorpore ꝯ pistello,
ca. ferreo. ꝯ inde fiat suppositoriū. i potter grossū q̄ teneat i fra q̄ ma
tricis. Itē eadē puluiȝata in magna q̄titate distempet ꝯ succo
plantag. ꝯ fiant duo emplastra q̄drata longitudinis min' palma
ꝯ q̄tuor digitorꝫ ꝯ d latitudīs dimidij pedis ul puim plus i sacu
lis lineis apte sucis ꝯ ponatur unū ab umbilico infius et aliud

ponat' sup renes. // Si aut accidit ex lenitate matris sterilitas utendu est
extrinsec. mastice 7 mirta sandalis origanu. boli. ar. flor. ar. calamente amile.
mirtill. an. ʒ. iiij. rose ʒ. iii. quæ p pluizatur. Ij. recipiat sinum mane
7 sero tali. q. caliditate plus debito aliquantulu siccat. ut stranca q. litas 7 firmitas
matris confirmat. // Alii aut accidit sterilitas ppter pass. matris extrinsecas ut q̄s
p. e. necessariu. 2. inmoderatus fluxus eius. 3. suffocatio matricis. 4. precipitatio. 5.
nimia. caliditas. 6. eius nimia. frigiditas. 7. nimia siccitas. 8. nimia humi
ditas. 9. nimia eius debilitas. 10. eius apostematio. Cura. retentionis me
Hoc ergo q. eius accidit sterilitas ppter materiam retentam. stru[...]
sapientis medici est sapienter considerare 7 cognoscere utru accidat. ex
ca. calida. ul frigida. ul sic. ul. hu. na si fiat ex ca. cali. ut p rare sanguis ul colera.
debet ea p[o] minuere de uena epatica. deinde degatur materia 7 purgetur
decoctione flor. bor. macis primor. i q resoluatur cassiaffe. mudu. ʒ. 7 in
una parte decoctionis fundatur mirab. cit. 7 indi. an. ʒ. i. kebuli. ʒ. iiij. belli
cor. 7 bellicor. an. ʒ. iiij. mirab. ex quo fiunt in decoctione tota nocte colabu
tur mane 7 i fusio miscebitur decoctioni cassiaffi. 7 dabitur tepidu ieiunio
ul benedicta ul aliq medicina dissoluta n[on] debet apponi
qz magis impediret. Ij. q. purgaret. Quarta die post medicina fiat stu
pha de herbis calidis 7 frigidis mixtis aptatis sic est ros marinus feni
origanu arthemisia tenacetu. salvia. ru. minor. mirtalis bacce lauri
7 hui. Ij. p uacati. // Septi die p[o] bal minuat sibi de saphenis
inferioribus. ut sinus 9 materiam. ca. potes facere syr. specialem. sic ℞.
rad. feni. brusci. spargi pentaphylli. grana arthemisie tanaceti. galli
trica cardiacalis lingua cui cetrar pollitrici capillis. ueneris. an.
ʒ. i. flor. borag. mirbe celeste radicis bethonice secund' cortic. bor. se
lactuce. ʒ. se fruor. an. ʒ. i. primor. 2 ʒ. succi lacti bor. Vini ma

lox. gr. an. lib. x. euc. lib. ii. fiat syr. digest. m. p. sic p'dcm est. s; tn
p' bal. suffiugatu fca de ro 7 olibani mastic. an. sbstilit puluizato q de
hec plurie. recipiat artear unu 7 ponat sup p'nas molla. p ua coopta. 7 p
embotu recipiat fumu infra matrice. 7 hec fiat. p. ii. iii. iiii. dies. // Si
aut acciat ex frate. utatur isto syr. ℞. gentiane gmad. politric. ozi
gan. puleg. siseleos rez mar. cimini costi sanamunde et eufrasie satur. me
tastr. foliu sinsinbri. absinthii radic. ap foliu. rad celidonie silvestris
7 domestica yreos radice ma. abrotani ypiron acori ysopi. ze. rad. apii
7 folijs ei 7 foliis caulium ru. sambuci api radix lilii. psil pulegii costi rafa
ni agnu casti ane anfodill. an. spondii sesolis ag. costi. betks. an. m. i. ar
themisie. m. iiii. cala aro. spice matat. auch. squinati. sesisamini. folio se. r
diana eretica. se. nigelle. an. ʒ. i. camedreos. camepiteos se basilic spice
nardi. gallange mas m' pipi. longi. an. ʒ. ii. an storac. cynamomi cu
custe amcos. an. ʒ. ß. mellis. ʒ ...c. an libr. ii. fiat syr. de p'dcis tn
dz minue sapiens medic. iux q'litate. pa. m' digesta p'ge 7 theodericō
empico esule. an. ʒ. i. fiant pille. iiii. die p' medicina intret balneu
istaz h'baz. ℞. arthemie. satur. sauin. an. m. ii. costi camomille mer
cuallis balsa. mentastr. puleg. origan. absinthii sanamunde. an. m. iiii.
In exitu a bal. ℞. tirie magne sine opio. ʒ. i. q de rute satur. savi an.
m. i. ter. tercia die post balneu minuat sibi de saphenis i hora q' s de
bat. hec. m. marie fca pessoria. ponatur. ʒ. ii. de alcana ligata i pan
no lineo bn mundo in modico lexiuio fco de s'menti ubi stet tota die
in nocte ut fiat fessugatio q istis h'bis arthemie satur. matricarie 7
rui maiorz. cala origani. pul. an. m. i. coquntur in aq 7 fiat ffoigatio
modo p'dco fca suffugatio accipiat alcana expssa a lexiuio. 7 ponatur
in vino tepido. 7 bibat. m. du uoluit intrare lectu 7 nocte febit.

fluxū mestruoꝝ. // Quo n̄ h̄nt ꝯseq̄nti nocte. tapsi barbati ⁊ rad' supi' ꝯfiat
p(er) modū pessariū ⁊ inliniat ⁊ t(ri)fera magna ubi ē incorporata scamonea. ℈. ß. ⁊
sup(er) unge ⁊ oleo anetino u(e)l mosc'. ⁊ teneat mulier illud pessariū in fica i
pessariū matric' p(er) totā nocte ⁊ sic fiet flux' mestruoꝝ p(ro)batū est. // It(em)
tū experimētū mirabile ad p(ro)uocād' mestrua. ℞. succi mercurii ⁊ inde mel be
ns ne dispumatū. an. ℥. i. farine nigelle q(uantum) s(ufficit). ⁊ fiat q(uod) possit formari pill'. ⁊
formā inde pillas ad modū ciceris ⁊ ii. u(e)l iii. da ei. in nocte q(ua)n mestrua
debent uenire ⁊ tc̄ mestrua uenient copiose. // Si accidat stil'. p(ro)p(ter) modic.
fluxū. ea. quia fit p(ro)p(ter) nimiam habūdantia sanguinis. quia ex nimia fuiositate
eiusdem. quia ex debilitate uirtutis retentiue. Si fuerit ex habundantia sanguinis
u(e)l fuiositate. p(ri)mo minuat(ur) de basilica. (de)i(n)de ponatur uentosa minor u(e)l maior sub
mamillis sine scarificatione. // It(em) utat(ur) isto sir(upo). ℞. Virge pastoris calamīt arno
glose radicis iusquiami coriandri flor' tamarissi. barbe yrcine lingue arietis.
plantag(inis). m. iii. seu lanceolate mente rad' uenuff spume absinthii sumac rad' sola
t(ri)i salic' rad' uingte cabaline uerest'. an. ℈. ß. sand' al. ⁊ ru. an. ʒ. ß. lapis
ematitis spodii. an. ℥. i. gūmi arabi. drag. an. ʒ. iii. mellis. lb. ii. zucari. lb.
succi citonioꝝ. libr. i. fiat sirupus. // Item trociscus ad idē. ℞. corall' albi. et
ru. an. ʒ. iiii. spodii. ʒ. i. sumac galle lapis ematitis. an. ℥. ß. cū sir' in lep.
ro. ⁊ q(uo)d distemp(er)et ⁊ aq(ua) pluuiali. assumptū sir' nisi flux' cessauit. ℞. oī die mini
tro. // It(em) emplast(rum) ad idē. succi sanguinarie. uirge pastoris arno. an. libr.
aq. ro. lib. ß. albu. ouoꝝ. ui. ista misceant(ur) ⁊ accipiatur pannus lineus
⁊ infundatur p(re)dc̄o ⁊ ponatur sup(er) anchas ⁊ sup(er) umblicū usq(ue) in finē. // Si
uero fuerit sterilitas ex debilitate uirtutis retine matrice d(e)t(ur) de diacodion ⁊
zucarū ros. allexandrina an(tidotum) mixta ⁊ athanasia in ispsitina sanguinis. sic uisi mili
um firmentū coctū ⁊ lacte uacino offeratur dyarodon iulii mane ⁊ (ser)o.
atice
Aut cadit sterilitas p(ro)p(ter) suffocationem matris. Cū suffocatione matricis — ℞.
procedatur sic. Sciendū tū q(uod) ista egritudo fit duobus modis. u(e)l ex
retentione. ea. u(e)l ex retentione operatis. // Si cadit ex retentione. ea. p(ro)uocet(ur)
si p(ro)dem e. It(em) d(icimus) q(uo)d accidit sepe uiduis ⁊ uirginib(us). h(ec) passi. suffocationem ma

tis ex quibus cum post veniat. utatur isto electuario. Rx. cinamomi. cardamomi. macis. ana. ʒ. iiii.
piperis longi. ʒʒ. ana. ʒ. iiii. cimini. gariofili. ana. ʒ. ii. spice. ambre. ligni aloes. ana. ʒ. i.
fumi balsamita. ana. ʒ. ß. margarite non perforate. ʒ. ß. omnia subtiliter pulverizentur
et fiat electuarium cum syrupo. lb. quantum sufficit. Ad idem suppositorium. Rx. storacis liquide. ligni aloes.
turis mirre. ana. ß. olei de lilio. adipis anatis. se. urtice. ana. ʒ. iii. fiat ex
his liniamentum et supponatur. Si a causa calida suffocatur matris fuit retentio
spermatis et sit virgo vel vidua et tradatur nuptui. Item fiant suffu-
migaciones inferius cum ligno aloes odoriferis et fac ad hoc ut fit ad istorum in inferioribus
nervosas et nutrice matricem supra terratam ... et caveat ne comedat car-
nes grossas et non bibat vinum sine aqua et obstetrix mittat digitum in matricem vel
mingat leviter cum oleo de balsamo oleo muscelino et suppono ... et oleo sambucino
et apponatur pannus lineus et bustus ... et capilli ... et busti et sulfur et bus-
tum ut matris fetorem fugiens recedat ad inferiora et vero matrix recederit
ad locum suum fiat emplastra super anchas et pectine. quo dicetur in capitulo de precipitatione matri-
cis. Quando vero accidat sterilitas. curatur sic post curatur per a. isto syrupo. Rx. arthemisie
ana. in sanguinaria. colati. capillorum. origani. pulegii. camomille. melisse. balsamite. sandali. radicis feni-
culi. petrosilini. spargi. mentastri. radicis lilii. capilli. veneris. policaria. enule campane. ana.
ʒ. i. maratri. se petrosilini. calamenti. ... spice nardi. adyanthi thimi. epithimi. utriusque
sticados. mac. nuc. ... se basilicon. camedreos. camepiteos. ana. ʒ. i. mellis zuccari.
ana. libra. ii. vini albi. quarta pars. i. libra. fiat syrupus. qui cum supto purgatus et hac medi-
cina. Rx. bdellii. ʒ. iiii. ... per ... esule. ana. ʒ. ß. hec incorporentur
... et ex his fiant pillule. quas recipiet in duabus vicibus. si necesse
fuerit. Item tertia die post medicinam intret balneum. Rx. ... camomille. melisse.
enule. capa. metastri. ... marini. nasturcii. nigelle. menthe. balsa-
mite. ana. ʒ. iii. arthemisie. saniculi. ana. ʒ. vii. ex his fiat balneum.
Item in exitu a balneo. Rx. opoponacis distemperate cum vino tepido et recipiat pa-
ciens ante diem post balneum. minuat sibi de saphena in pedibus. his expeditis fiant lo-
calia remedia. Rx. aloes ~~sulfuris~~ sulfuris capillis. hominis et busti pulverizen-
tur et debent pulverizari. fiant inde trocisci et cum suavi spatule frade et suffu

migetur matris 7 his 7 multu ualet p assensum uo matris ad sui locu naturalem
fiat istud emplm sup banchas q pertinet ad firmandu matricem. ℞. ypoquistidos
li uiridis aspalti. an. ʒ. ii. gariofili. cinamomi. gallange. an. ʒ. i. lign. al. ʒ. ii. cozali. al.
7 rubei. bol. ar. sang. drac. acacie. an. ʒ. i. 7 s. cere colloforne terbent. an. ʒ. ss. omnia
incorporentur. 7 fiant inde emplastra. quorum unum fere teneat renes. aliud
apte anterius ponatur sup umbilicum 7 infra. Ceropta sindone
iu. 7 aptis ligul seu ligaturis exutraq3 pte ligentur ita tn q semel in
die ungantur ante 7 retro ad ignem 7 oleo de mastice 7 ros. 7 mittatur 7 in
ter sup ponatur sua empla. Si aut patiatur sterilitate p calitē. qsic nota.
hu. sic incaua. Si a ccitē. 7 siccitate. utatur balneu 7 stup hys. ca. sic dcz
e supius cu de pinguedie. orificii matris. Si aut fiat sterilitas.
p debilitate matricis. sciendum est eis q dca sunt supius de debilita
te retentiue matris n tuis. ia. Alii pter dca accidunt impedimenta q
uideri no possunt sic apa matricis q quz fit ex ca. calida. sic. a sang. quqz
a colera. Si aut fiat ex causa frigida quz fit ex flegmate. quz ex melia quz fit inter
ori orificiis quz in p fundo matricis ex quaz ca. fiat febr. generalis in q li ci fiat
minutio seu flebotomia de sophena. ft cauilla pedis expte inferiori. Item
apo usq3 ad diem in q liby cu repcutiatur 7 euaporatiuis ul dissolutiuis. ui.
7 emplis de fabis ciceris. 7 aceto ul de farina ordei distempata 7 suco solatri.
ul herba talerta tota 7 substantia 7 suco ceruplicetur. Si a n possit retu
pari menstrua repcuti matricia decoquatur farina tritici 7 axung. galline 7 olo
uiolis fiat emplm. 7 ca. frequter sup pona. Si a. fuit de frig fiat stu
pha pul. co hyb. ca. 7 te in ungatur renes sui ante cum melle ru dis
pumato 7 te trant teste alioz 7 maq aqtur 7 fiat emplm 7 sup ponat
deinde due ptes de rad. lilii seu senacionis arcis sicci ubz. tcis 7 axugia
ueti pura fiant empla sup renes 7 pecten ad maturandu apa. q cum
fuit maturum bene p se rupet q agnoscat p mundificatione sanies a matrice
rupto aut apate amiscatur aq. ptes mellis dispumati misce tepidu
totu. ad pondus. lb. i. mittatur infra matricem tepidu singulis dieb
ad mundificandu saniez. Ite fiat 7 sero caprino 7 melle mundificato

ap(er)iat(ur) q(uo)d cognoscatur q(uando) sanies no(n) exeat. curatur sicut distemperatam c(um) lacte vacc(in)o
ad pondus libre .i. de tribus in iiii(or) diebus tepidum iniciatur in fra matricem (et) sic
p(er)fecte erit curata. // Si u(er)o impediatur. R(ecipe). a(d) capite p(er) mollam matri
cis utatur syr(upo) d(ic)to in ca(usa) detentionis menstruorum (et) purgatur bis in mense
(et) pillis fetidis. p(ost) mediantem q(ui)nta die intret balneum istarum herbarum. R(ecipe).
arthemisie saturegie. se(ne). apii sanamunde. calamenti apii. rad(icis) nigelle herbe violarie maur(elle) ca
die. cap(illi) ven(eris). an(a). m(anipulos). iiii. ex hiis fiat balneum septima die minuatur sibi de saphe
nis interioribus. dieta sic ut dictum est supius cum de suffocatione. hiis expletis utatur
isto apozimate. R(ecipe). rad(icis) apii gentiane granatorum(?) sauine sanamunde satur(egie). Ros
marini costi balsamite pulegii calam(en)ti an(a). m(anipulum) .i. omnia bulliant cum vino albo (et)
fiat apozima que utatur mane (et) sero ad quantitatem dimidii ciphi. (et) in p(r)i(n)cipio prandii
utatur isto pulvere in modico ~~vino~~ vino vel brodio. R(ecipe). an(a). marat(ri). ameos. penta
filon. gariofili. an(a). ʒ. i. ex his fiat pulvis s(ub)tilis quo recipiat in p(rinci)pio prandii. in
vi. diebus p(ost) a(d)utatur. deinde isto pulvere. R(ecipe). an(a). marat(ri). ʒʒ. origani. pulegii. ysopi
cipatur(?). satur(egie). cala(menti). an(a). ʒ. ß. galan(ge) spice folia piperis solu(ti) cubebar(um) capo cula
tur. an(a). ʒ. ß. carui ameos aneti. eufrasie siseleos mo(nti). an(a). ʒ. ii. liq(ui)ritie. inde. ʒ. i. nuc(is)
m(uscate). mac(is). an(a). ʒ. iii. salvie (et) sansuc(i). se(minis) basilic(onis). se(minis). petr(oselini). se(minis) bruscii (et) sparag(i). spice ce(ltice). an
th(os). an(a). ʒ. ß. c(ro)ci. ʒ. i. omnia ista pulverizentur (et) isto pulvere utatur (et) tunc
omni die (et) vino vel brodio in p(r)i(n)cipio prandii. // Item ungatur (et) matrias (et) infra.
(et) in quantum comode(?) pot(est) hiis oleis. R(ecipe). oli(i) de lilio oli(i) muscel(lini). an(a). ʒ.
ß. i. misceantur. // Item ad idem. R(ecipe). rad(icis) genciane (et) inungatur oleo de bal
samo (et) intromittatur. // Item fiat talis suffumigatio. R(ecipe). ambr(e). ligni aloes
~~ture~~ thuris. an(a). ʒ. i. omnia s(ub)tilit(er) pulverizentur (et) inde fiant trosci (et) aq(ua)
ro(sacea). ex quibus positis sup(er) prunas suffumige(tur) p(er) embotum (et) aut velit mola exhire.
p(ost)q(uam) fiat ibid(em) unguentum. R(ecipe). oli(i) de balsamo. ʒ. i. oli(i) de ramo(?). ʒ. (et) misceantur.
(et) ungatur vet(ula?) ab umbilico infius (et) (et) h(ec) vulva p(er)ea accipe folia arthemisie de
cocta in vino al(bo) (et) ponatur sup(er) umbilicum (et) obtetrix semp(er) fricet ventrem
(et) toto p(er) d(ic)to movendo sp(ecies) mola illius (et) matrias (et) sic exhit ea. // Si u(er)o
multi p(er)dorum impedimentorum sup(er) veniat (et) mulier a(d) acceptare impediatur hec cum
esse ex defectu viri q(uia) pot(est) contingere duplic(iter) vel impedimento exteriori vel interiori.

Quod est defectus expulsionis urine hec est tpla de causa que ignitate viri sunt
tria necessaria videlicet causa digerens materiam. ventositate seu spiritus extendens
membrum et humiditas prestans generationi debita materia. et id fiunt autem. spiritus venit ad
delectatio a cerebro aquo principaliter trahitur materia generationis meter spiritu et est calorum qui in p°
cor principaliter cauit a corde spiritus non patiens sint contine pul. cordis per et principaliter venit a corde
qui spiritus in ventre extendit membra mediante calore et sanguis. et humorem venit ab epate desiderium
vero naturale ab omnibus hiis. si principaliter venit a renibus et ab epate et complementum habet a corde.
unde commultitudo m. e. ex agitate et digestionis stomaci et epatis est completa et tertia digestio sanguis
que est in venis mediate renes est ipse generationis et cum impedimentum in hys non habet nec
in alio ex tiseco fecunditas est. renes n. cum currunt sibi mutua sperinata. adimuce altin
alto contrascetur et sic fit conceptio. // Sic. quod excursu omnium istorum causatur fecunditas. ita
ex defectu causatur sterilitas. Quia sicut humidat humiditas et alia sint ablata
zea causatur gomorrea. que est hu. et spermatis continuus fluxus. et ex quoque causa fiat valet inter
dia codion. et zucc. ro. et similiter alexandrina. an. simul. mixtis et utatur cibis inspissan
tibus sanguinem sicut sunt risum milium exceratum parum cum lacte vaccino. et caveter
ab omnibus que aquosum sanguinem generant. sic herbe frigide humide. // Quod ventositas
super humidet et alia desiccant fit sterilitas que est inmoderata virge erectio que etiam
fit ex causa calida fusitate descendente ad testiculos. primum ergo consilium est ut officia
electuaria extinguentium ventositate diamsu. diap. an. mixtis quod pro usum habet elect.
Sequitur huius syrupi usus. ℞. ro. violis consolidaris salicis sandali albi. et iu.
nenuff. se. lactu. portulace atriplicis cucumeri. an. ʒ. i. istis omnibus tribus diebus
in accepto infusio fiat decoctio in aqua et coletur et colature addatur panis zucc.
libra. i. et siruppetur. in fine d. decoctionis aponatur campfore. ʒ. i. et utatur isto
syrupo. primo vel non fiant fricationes et unctiones. circa umbilia et renes sic de oleo viol.
et populeon. et huiusmodi. // Quod calor deficit que est complementum aliorum causatur
n appximon. que est in operatio generationis membrorum. qui nec virga extendit nec sper
ma emittatur. que fit ex alterius trium causarum ut ex malicia ut ex exortisinare sic in ma
leficiatis. quorum cura deo dimittenda est. per ipsos maleficiatos extirpandos ut reno
cando quod quis aliquid libri meter ponat alia remedia empirica. sic est portatio argenti
vivi. ad collum intesta avellane consuspensio arthemisie infra limen domus ubi
iacet vir aut mulier. // Quod autem ex frigida causa fiat digestio matrie conoxiuelle et

7 purgatur 7 bndca. iiij. ul. iiij. [nocte] dies fiat stupha de herb. ca. q supius frequenter noia
te sunt sequenti die fiat stoia de sophenio in cloribz 7 apponatur uentosa sup renes
7 uirilia. Ite liquefiat aux. uulpina. libr. i. 7 admisceatur eqli ponde succi eruce
7 in eo bulliant testiculi uulpini usq3 ad resolucione3 7 succi 7sumpcione3 tc colletur 7 in
colatura resoluatur. cu(m) tu. 7 deponatur ab igne 7 addantur pulv. sem de se. cepe. al.
eruce bacharum lauri. an. ℥. i. fiat vnguentum in quo fiat inunctio sup renes 7 viri
lia. Item offerantur elect. calida mane 7 sero sicut dyasatiron 7 stinco 7 zinzibrata
alexandri. ut fiat elect(uari)um speciale tale. ℞. carnes testiculi uulpis de aquas mag.
debella passum 7 celubor(um) elixata 7 ...ti assata radis pastinace yringoru(m) elixator(um)
pinearu(m) ca(n)num datilor(um). an teratur ista simul 7 ponantur in melle ru. dispumato
7 bulliant pri(mu)m ad ignem 7 7tinue 7 spatula agitantur tc deponatur ab igne 7
7misceantur puluis sem de se. eruce. cepe. al. bacar(um) lauri 7 gar. lapis lun.
nina piperis longi. an. ʒ. iiij. musci. ʒ. i. fiat elect. 7 quo utatur singulis diebus
dico .n. q. sim(ul) 7 iuno distimperetur 7 inungantur renes 7 virilia potenter ex
istat coytu. Si u(er)o ex(tr)a calida offerentur elect. fria 7 syrupi 7 inungan
tur fri(gi)s ingeniis qr hude humiditate sup(er)flua 7 fricate debent caue(re) ab usu
lactuce. apii. pp. al. camphor. 7 om(n)i(um) siluum frigidor(um) humidante melius siccitate
aut ventositate debent caue(re). abstinentia 7 vigilia sup(er)flua. 7 laborum i
moderato 7 sibz q indicant cor ex oibz legumbz causantibz uentositate. Si ar.
cal. 7 alia desiccant utatur pbris cu(m) de apprimon. caueant aut(em) a uita 7 a
gno casto. qui sua siccitate desiccant cor humiditate 7 7sumunt ventositatem.
Si u(er)o accidat sterilitas a ca(usa) exteriori. hic p vir. ex una ca(usa) a qua ... utitur
hiis q corrupunt 7ne eius. aut ppt membra genetalia q sunt inproporcionata. a ppt.
nimia caliditate. a fricatem membror(um) genetiuu(m). aut ppt. renes 7 alia membra
generativa aut ppt aliquid exterius scilicet uno q e ca sterilitas simpl(ic)r. Si uero ac
cidat sterilitas in muliere qua utitur hiis q corrupunt 7ne ei debet uitare ideo debet
uitare nimiam repletionem crapulam ebrietate. quia expedit multu(m) p uiro de
bent 7 uitare nimiam/i anxietate3 sic frequentem flebotomia3 frequentem medicina3
laxatiua frequens balneu(m) 7 coytu(m) spal(ite)r 7 uetula. 7 7 menstruata. 7 7 tinosa 7 fet
da 7 in munda vnq3 q mulier q non venit ad annos etatis. qr hec impedit ef
fectus aie. sua. quia membra genitalia sunt inproporcionata. h est. qr nigra est

nimis breuis aut nimis longa quia hec impediunt effectus actionis. Si autem
accidat propter nimiam breuitatem virge tunc mulier se debet se aptare quod semen
cadat in profundo matricis sic poterit concipere. Si autem accidat propter nimiam virge
longitudinem tunc caueat vir [illegible] ne intromittatur totum ideo quod semen possit
infrigidari antequam ei exitum aut virga et sic conceptio impedietur sic dixit auicenna in li-
bro suo de ystoriis animalium. dixit aristoteles in libro de animalibus et cetera tunc [illegible]. Si
autem in homine propter malam complexionem nimis membrorum utatur frigidis ut lacte acetoso uel
lacte vacarum vbi bullierit portulaca et multis aliis frigidis et unguentum et emplastrum que
superius dicta sunt contra ca. Si autem propter viri malam complexionem frigidam que frigore congregetur utatur
[illegible] electuariis que dicta sunt contra complexionem frigidam. Si vero deficiens fuerit propter cerebrum
tunc utatur pleris com m. Si autem fuerit deficiens propter cor utatur dyagalanga dy-
aton piperon. Si deficiens fuerit propter stomachum uel intestina utatur dyaciminum. Si
uero fuerit defectus propter epar utatur dyasatirion acuato cum cantaridis [illegible]. Si
uero accidat sterilitas propter ad exitus seminis viro quod causa propter sterilitatis sic est abscisio [illegible]
venarum [illegible] que sunt retro aures per quas humor spermaticus peruenit a cerebro quod des-
cendit ad renes et ad membra genitalia iste defectus remedium uero habet nisi
a solo deo per miraculum. Si vero fuerit deficiens propter renes et membra genitalia
ungantur spina dorsi et renes et dicta membra cum tali unguento. Recipe asse fetide
spicenardi staphisagrie eruce semen cepe piperis castorei mirre storacis calamite ana ʒ. i. ay.
leonine ʒ. ii. assa fetida ʒ. i. omnia puluerizata que puluerizari possunt bulliant in oleo
costi libra ii. adantur cere ʒ. ii. et fiat unguentum. deinde utatur ista confectione. Recipe
testiculos vulpis ii. cerebella porrorum uel passerum et columborum ana ʒ. i. quod
[illegible] decoquitur in aqua et diu postea aliquantulum assentiatur postea teratur cum floribus palmarum
ʒ. ii. et ʒ. i. cantaridarum [illegible] confitiantur sic cum zucara et melle ana quantum sufficit et
utatur mane et sero ad modum nucis et electuarium potest uti omni tempore quia est firmum
probatum et utile. Et nota quod yringi conditi [illegible] ʒ. ii. conditi cerebella passerum
et columborum elixata prius et postea assata si sumantur cum lacte uacino faciunt hominem
facundum. Deinde utatur isto medicamine diuino reuelato quod super omnia
valet [illegible] Recipe vitella ouorum cruda vi. [illegible] butyri recentis capre
ne ana ʒ. ii. pap. taurii saturion zodarii ʒ. ii. conditi mente testiculorum et
vulpium et simul hec mas [illegible] testiculorum mutonum et verris. Si
[illegible] ana ʒ. ii. uel ʒ. ii. cerebella columborum et passerum

bn̄ certa ⁊ post aliqñ tuli assati. ℥. iiii. medulle nucis indice pinearum pastinacarum fisticorum
amidulis dactillorum pinguium avellanarum rostarum ut certarum aliqñ tuli ⁊ mundatarum. an̄. ℥.
ii. ʒ ß. mal. sc. mercur. scilicet eruc. garl. ʒʒ. piperis. long. al. ⁊ nig. sc. bulbi lingue avis
cynamomi. an̄. ℥. i. omnia mundificentur temperentur ⁊ coquntur in lacte ovino. ut vacino
vacino ⁊ p'ea fortius terantur ⁊ adantur caude stincorum ℥. ß. ⁊ conficiatur totum cum melle. iiii.
libr. ii. ⁊ pane zucc. libr. ii. ⁊ lento igne diu agitando decoquatur ad perfectionem elect.
⁊ addatur muti simi ℥. i. ⁊ perficiatur electuarium quo cum mane ⁊ sero. utatur vir ⁊ mulier
post illa alia sequentur. Si ex fumositate patiatur ⁊ sic potest bene dos adiuvare illas quod
non est omnibus revelandum. sed secretus tamen quod hoc est ut de precioso ⁊ c̄. — Hec sunt alia
que conferunt ad generandum. s. caro agnina. ut ovina caro agni auium carnes edulas gallinas
pingues perdices fassiani ⁊ super omnia cerebella passerum ⁊ columborum ova sorbilia. ova piscium
mixta cum frumento sicco ex fumeto ut tritico excoriato ⁊ cocto ⁊ lacte gallina ut muttonis
porci cum pipere ut mores esse est. ipsum met ce. pisce cum carnibus ⁊ bonis speciebus
multum excitat hominem ⁊ multiplicat semen ventositate non ⁊ spiritus multiplicantur ⁊
faba fracta ⁊ alia legumina. risum ⁊ pane ⁊ lacte caprarum ut vaccarum assperso puluere cinam. mi
le e. — De oleribus non iuvant menta sparagi porri lingua avis. — De fructibus autem
iuvant bene dulces pinee fistica in nuce ccteste dactilis. amigdalis. avellane et
vallant multum rape pastinace ⁊ vinum dulce quod non sit viride. Incipit alius modus
a bene ⁊ impedimentis ex parte viri ⁊ ex parte mulieris cum fuerit | operandi in sterilitatem
boni regiminis in habitus. Si vis ad hoc operari ut mulier concipiat tene istum modum.
Si autem sterilitas propter causam frigidam ⁊ humidam fiat quod frequentius accidat. digeratur materia ⁊ hoc syr. Rx
rad. iii. maiorum arthetice seminis. an̄. ℥. iiii. foliorum mente origani cala betonice balsamite
an̄. ℥. ii. absinthii. ʒ. ß. spice nar. squinanti cala cassie. mi. marath. ameos siseleos
an̄. ℥. i. mellis ⁊ zucc. an̄. libr. i. fiat syr. materia digesta per cum hac medicina Rx. theodoricon
empiston ℥. iii. esule ℥. i. misceantur ⁊ fiat pilla. ⁊ detur in sero. an̄. debet intrare lectum
considerata tamen virtute recipientis. corpore mundificato quarto die post medicina fiat stupha ex
omnibus hiis que intrant syr. preter mel ⁊ ista stupha iteretur multis vicibus saltem bis in
septimana usque ad septem vices. deinde sinatrix fiat in munda mundifice sic accipe omnia
que intrant syr. preter mel. ⁊ zucc. ⁊ absin. ʒ. i. inde pulvere colliquientur. an̄. ℥. i. decoquantur omnia in aqua. lib. vi. tam diu donec decocto tepide immittatur per clisterem in matricem.
hoc non oportebit fieri sinatrix munda sit deinde utatur hoc elect. Rx. pulv.

pulv. ethe magne sine opio pulv. stomatici confortatium pulv. trocis. cum glor. an̄.

ʒ .i. storacis cala. an. ʒ. ß. ligni aloes ambre. an. ii. musci. ʒ. ii. penidis zucari lib. iii. fiat
sterilitas xci elect' quo utatur multum mane et sero. — Si uero sterilitas ueniat ex causa calida. digeratur materia cum lix
syr°. rad' feni petro bausa sparagi petrosilli brusci germinis arthemisie tenaceti gallitrici scieudum [illegible] li
gue ciuine cerat pollitrici capillis ueneris adyanth. an. ℥ i. flor' borag. uiole. ut in
iulep celeste. rad' beto se. endiuie se. coriandri se. lactuce. an. ʒ ii. se. frig. an. ʒ. ii.
prunorum xx. succi [illegible] succi lactuce [illegible] malorum granatorum an. lib. ß. zucare lib. ii. fi
at syr. digesta materia p. cum hac med. rad' iuolis ʒ. ii. flor' bor. ʒ. i. fiant decoctiones
que .iii. qui colentur et diuidantur in duas partes in quarum maiori parte resoluatur cassiafistule
mundatis tham. ind. an. ʒ. i. in alia parte infundatur mirab. cit. et ind. an. ʒ. ß. kebul.
ʒ. iii. bellirici emblici an. ʒ. ii. qui uero mirab. fuerint infusi sufficienter uidelicet
per unam diem et noctem mirabolani colabuntur et eorum infusio addantur decoctioni de
qua sunt f. cassiafistule et tamarindi et totum tepidum dabit in aurora [illegible] nec [illegible] n debet
apponi nec aliquod medicinam dissolutiuam quia non prouocarent menstrua et lederent. post pur
gationem materie regatur. post tribus diebus ut potionato regi solet in iiii. die intret balneum
aque dulcis in quo ponantur arthemisie tenaceti gallitrici plantag' quinque neruie. uirge
pastoris. an. ℥ ii. et consumat in balneo. abluat matricem leniter tamen caueat sibi ne faciat
aliquid excoriationem et in exitu a baln. recipiat diacodion albatum [illegible] custanee
[illegible] ponat. ʒ. i. lune [illegible] puluerizate [illegible] post septimum diem minuat sibi
de sophena inferioribus et extrahatur de sanguine lib. ß. postea accipiat per iiii. uel v. dies
de dyarodon albatis ut supra dictum est. Septimo uero die post minutionem uir potest accedere
ad uxorem suam et applicans quibusdam localibus que in fine continentur. — post decem autem
digerere et laxatiuum potest multum bis in anno sumere reliquis consequenter debal. et diminutione
fiant per experientia interualla donec se perceperit concepisse considerationem uirtutis semper tollantur.
Vitet super omnia carnes leporum [illegible] et omnes carnes melancolicas sicut anseres
anates et omnia degentia in aquis. Vitet et carnes agnorum lactentium porcos et
aquilas et grues et delphynes et omnes pisces bestiales que habent. Vitet fabas lentes
caseum salsum ac uetustum. caueat lac. tamen uti potest de casea pingue et molli et
sine sale. Vitet pisca et pisa alba quam alium habet super fluuiam [illegible] in
utriusque. — Si uero matrix fuerit frigida utatur cibis et potibus et medicinis desiccantibus
et studiose utatur dyacalamento storico confortatiuo et cibis in principio mense et in fine utatur
sale sacerdotali cum solummodo ~~utatur~~ addatur siler montanum puluerizatum. ʒ. ii. consueuit

& fac stare p. xv. dies ad bonum solem. xiii. collerium ualet contra pannum oculorum rodendum destruit cataractas uisum clarificat.

a Recipe pomum citrinum & madefac ipsum .i. in .iiii. partes sed non mixtum et de floribus sed limonis. que desunt due partes pomi. postea accipe uas uitreatum ad modum urinalis rotundum & longum & sit tale quod possit intrare in predicta flore fem. in bona quantitate & sit bene applicatum uas cum cera ipsius pomi & postea adiunge illi uasi elatam in rostro & cum suo recipiente & extrahe aquam de aqua quantum poteris. ut aqua illa non habeat odorem de fumo postea accipe fel alicuius auis habentis rostrum flexum & fel hominis nigri sicci. ana .ʒ. s. balsami. ad pondus. unguenorum puluerizata fella & misce cum balsamo & distempera cum dicta aqua infondendo & postmodum pone in ampulla. uitrea ad solem. per .xv. dies & postea repone. xiiii. collerium ualet contra fumositatem caliditatem corrodit pannum remouet sanguinem & stringit lacrimas.

a Recipe tussi .i. tartari boni & grossi de bono ... oculorum uino & puluerizata ipsum & distempera cum duabus eius aqua pluuie in mortario & due tamen cum aqua illa efficiatur turbida accipe baccatarum eius. lib. s. puluerizata & mitte cum predicta aqua in mortario & misce fortiter simul. postea distilla eius per filtrum quousque efficiatur clara. & cum erit clara. Recipe. cimini. rubee tutie .ana. ʒ. iii. ʒ. ii. pista in mortario diligenter & mitte in ampulla cum predicta aqua. & fac stare per .xv. dies. ad solem ad quod dum postea repone optimum collerium. est.

Incipit liber quintus de infirmitatibus oculorum & eius pro cura.

c Cum de nouo accidit malum in oculis primo debet dietari infirmus optime usque ad .iii. diem. si uero uideris quod dolor ascendat & ... plus augmentetur & oculus incipiat rubere. & habeant sanguinem in oculis & palpebras dolentes & non potest dormire & stet grauis in nocte magis quam in die & dolet ei tempus ut tempora. & hec erunt de uenis & dolore supra. his apparentibus minuat sibi de cephalica uena. & medicetur cum puluere albo. & unge. palpebras. desuper cum unguento albo. & si uideris quod requiescat & dormierit de nocte. medica ipsum cum istis me-

cinis usque quod sanguis et calor recessit. et palpebre erunt dei
flate. Post ad oculos clarificandum. mitte per aliquos dies de
puluere albo. et si non liberatur. hys redde per pillulas aliquas. ante
cibum et post cibum et medica semper cum puluere albo. et exprime succum de ruta
et misce cum lacte caprino et cum bombace pone super oculos. hoc fac
quousque videris quod infirmus incipiat liberari. et si dolor plus ascen
derit misce lac mulieris cum lacte caprino et cum succo rute. et cum bo
mbace repone super oculos pone. quod si videris quod infirmus adhuc ma
gis ascendit pone ruptorium retro auriculas. aut ante ad os maxi
lle in capite et liberabitur. et si videris quod fiat aliqua vesica in oculis
ille humor uenit ex venis capitis et descendit in oculis. tempta
ergo cum digitis tuis super cilium eius et circa tympora. si videris uena
que percusciat fortiter et dolor erit intus in medio capitis et
in illa uena percusciat fortiter et minua sanguinem ex uena illa
quod si non liberatur. expectes, scilicet ex minutione sanguinis fac cocturas desuper
circum per .iii. digitos ubi magis uena percutitur fortiter et statim erit
liberatur. et si remanserit aliquid in oculis medica cum succo in aqua ro.
a mollacum et puluere zelle et cum istis medicamentis cura eum quousque libe
tur et cocturas semper tene apertas quia hec infirmitas uenit ex humo
ribus calidis. Hec est cura. ...

Si videris quod oculus sit sanguinolentus maxime inter uueam et cor
neam videris carnatum ad modum citis et alia pars oculorum erit
coopta. et sentiet maximum dolorem et tympore et super cilio et non po
terit dormire. per multos dies. ut viii. et si adhuc est ita viii. dies
quod infirmitas incepit medica cum puluere albo. et pone ante auricu
lam et retro ruptorium et coopi et retro caput in fontinella et
subtus barbam et medica semper cum puluere albo. et super oculos pone
lac mulieris et caprinum cum bombace et hanc curam facias. per viii. dies et
ruptorium per curam .i. coopi cum foliis caulis. et inter in oculis me
dica cum puluere albo. quousque infirmus liberetur. si uero sunt in
uenis. da ei aliquociens de gariophilo optimo cum uino albo optimo

cal°. quadit dormitum tercia ptem. vnius. ʒ. Si uero sit senex. et heat ma
xima frigiditate in capite et sto. da ei. ʒ.i. aure alexandrine cum uino calido [illegible]
cum q̄n uadit dormitum et p aliqs siroces. Si uero remansit in oculo ul in
ocul. aliquid de panno medica ipm cum pulue zelle. et si no pot liberari
in tanto q̄n remaneat aliq̄ de mag̃ i scias q̄ p̄pea semp erit in oculo ideo
semp dieta custodia mag̃ et dieta fbri. Tercia Cura. Rubrica
S Juideris oculum no multu sanguinolentu et no dolet ex humore fle
umatico igitur medica ipm cum pulue albo quousque liberabitur erit
signa hay in firmitatu sunt q̄ vuea oculoz erit tota alba et p diuisa
lacy eius erit albedo mag̃ grossa. et i tesim medica ergo cum puluere
albo quousq̄ liberetur. Si uero paciens fuit iuuenis da ei degre
rapigr̃ aliquociens terciam ptem. ʒ. vni. et in ocl'a secum ʒ.i. de bene
dicta et uino cal. accipiat de sero. q̄n uadat dormitum. // Quar
ta cura i firmitati oculoz de q̄ pte lucello. q̄ h modo cognoscitur. R
a Ipa lucella nascitur sup corneam et vueam et est fcm ad modu lune
ile ut lune hntis duo cornea et est albi coloris. Si uo est multu
clara. tunc est de humore collico et si no est. gutara .i. clara. est docta.
galara adhusta. et si ht mutuoq̄ late pannu albu et max̄ doloz et tempesta
est i capite q̄pa e exutq̄ late. et humores i capiut ascend sursu ma
gnu picalu est et cum magno ingenio dietand' est infirm. Et p ponend
vnguentu xiij est ruptoriu. p auricula et an auricula et an et retro capitis in fon
tinella memorie sup collu supt' barba et cura ruptoriu cum folijs cau
lis cum folia bn faciut cicē coctura et ita fac donec doloz cessauit
et adhuc dieta i firmu. et si est iuuenis. da ei. p.ij. vices in septi
mana pillas. an cibu et post cibu. Si uo humor multu ascende
rit sup.l. fac ei coctura in temporibus ul subt' auriculas. et
si uideris q̄ qpa minuatur medica cum pul. rubeo. Si uo ascenderit
sup l. h modo medica. acc. poa matrisilue et lac mulieris claru
oui et succu rute. et aliq̄ntulu camphore et pum mell. albi optime

spumati et aliquantulum boni uini albi quantum possunt impastare predicta
et de medietate predicta balnea bombace et pone super oculos quousque uideris
quod aqua reuertatur retro. quando aqua recessit remanebit pa pan-
nus super oculum medica eum cum puluere zelle quousque liberetur.

Quinta cura est de aqua que nascitur super oculum inter corneam et uueam

a [A]qua que nascitur inter corneam et uueam super oculum uenit cum maximo do-
lore. et uidetur infirmo quod collum cum medietate capitis dissipetur. et
si tandem oculorum non sunt lesi liberabitur ab infirmitate illa. et si ad
oculos transit punctum ad modum acus uel subule et habet percussionem in o-
culo ut dictum est et febrem patitur. et decubit in lecto scias quod patiens habet
illam infirmitatem. et cura hec est. mitte ruptorium in diuersis locis capitis. de ruptoriis
ut dictum est et cum ruptoria per duos dies et completo sexto stringe uenam que
est temporibus per quam discurrunt humores ad oculos. pone super ipsam ue-
nam in temporibus restrictiuis ut constringat sicut est clarum oui et cum un-
guentis medica oculos. siue cum succo herbarum siue cum lacte mulieris ut cap.
in cum claro oui. et si infirmus iuuenis fuerit punga eum cum pilulis ut cum electus
et si necesse ei fuerit. fac ei cauteria in diuersis locis capitis sicut precep-
tum est super in prioribus. aut medica cum collirio dulci. extra et cum elebrico ad mo-
dum aquario. aut cum puluere albo aut cum unguento quod exponitur cum
foliis rosarum marinarum quod est in quinto capitulo. unguentorum et pone super
oculos et fac quousque uideris quod dolor recedat. Si dolor uidebis
quod sit ibi quedam uesica inter corneam et uueam et sit extra ex parte
frontis oculorum et sit magis et uidebis oculum in quo est uesica
grossiorem alio. et uesica steterit per longum tempus non multum. set
unum mensem. uel duos. uel tres. tange aliquantulum illam uesicam
cum cuspide acus argentee que acus sit facta ad modum hami.
et subtiliter cum magno ingenio tange pannum illius qui est de foris et ca-
ue ne punctus acus uadat inter in uesica. tantum modo tange ali- quantulum

ꝯtum ut uideat foris aq̄ que est in uesica. est eā sanam et nō ex alia aq̄ uisi
aq̄ aparis. Siuero infirm̄ huiꝰ illa infirmitate p̄ longū tēpe. et si
exierit aq̄ uesice que fuit guasta p̄ infirmitatē inueritatē aliquis ꝯsi
malum ut ad modum ceti pices. et erit aq̄ sca sic colla et q̄ erit tamē
et aq̄ exient de dcā uesica ꝯ clara oui. bene spumata. p. q. dies medi
ca. Et. nō. q̄ qn uoluens tangere illa uesica cū acu p̄dcā ut dem
est deb; ee clarū tpus et serenū qn luna recepit nimis. Siuero uenit
aliq̄ impedimentum modo q̄p. ꝯtrarietat tpris ꝉ aut augmentū humor
aut emigñat tē ꝯ emplis sucti matsilue et menthe. rute. ꝯ aq̄. ro.
in aq̄ steterit inmollo sumac et ꝯ clara oui. misce oīa sīl. et bene col.
et ferue duc ꝯ spatula. ita q̄ clara oui. bene spumetur. et p̄ice
spumā. et de hoc coctio pone aliq̄tulū int̄ mcculo ꝯ bombace. ul
stupa balneata in p̄dctis pone sup̄ ~~oclos~~ oclos et fac ita donec do
lor recedat. Sca medica et ꝯ ꝯfec. castorei amollati ut mollificati
ꝯ aq̄. ro. sup̄ lapide sit s̄o et semp̄ infirm̄ studeat ideo curis h
infirmitas uenit ex humore melancolico. — Cura sexta infir
c Dum pannus fit seu curuatū uenit infirmitatis oculorum rubica
sup̄ oculum. ad instar ungle acornea scias p̄ certo q̄ malus h
humor est et semp̄ crescit donec coopit totū oclm. — Cura
istius infirmitatis. hec ē. Incide uenā q̄ est sup̄ tipore et ea
ne nescias nisi p̄cutit. s; iux̄ usq̄ frontem. nā si p̄cuteretur in
firm̄ ubi p̄cutit posset icadi nerius ut nūq̄ ꝯ capite maxilla ꝯst.
sed p̄cutiatur in loco ubi nō nascitur pili et dimittat exire sangui
ꝯ quantū fuit uisū medico et postea ꝯ ferro calido ꝯū ul ure
ubi incisa fuit uena. postea pone pinguedinē desup̄ ꝯ al. oui
bene ducti. p. ij. dies. et postea. p. i. diem et i fine. triū dier
pone intus de medulla sambuci et pone desup̄ folia caulis
et eam contege p̄muta. — Cura aut qn debes mediciare oclos

uini. h. e. pone intus scies de fellibus cotidie. et sinu de eis quod ei confitiat
scies. medica cum illo. — Si uero non proficit medica cum pul. zelle et cum
unguento quod facit ad nigrum unge sup palpebras. — Si uero do
lor in oculis uenerit mitte de sanguine ~~pinne~~ penne pipionis co
lumbi in oculo et recipe fumum turris in bombace postea balneata
in aq. ro. et pone sup oculos. — Si uero non liberatur existis curis. tunc
medica cum pul. albo et pone sup oculum cum bombace. sint rute
cum lacte mulieris et lacte capre sit mixtus. — Si uero in
firmus est iuuenis purga eum cum pillulis gerapigre aliquocies
mitte polarium quousque ~~lib~~ liberetur — vij. cura. de uesica que
nascitur inter corneam et uueam ex humore calido. xxj

v | Esica que nascitur in cornea et uueam ex humore calido
uenit cum maximis doloribus et multus sanguis uenit
in oculo nec infirmus potest dormire et palpebre de foris sunt
rubee et inflate. primo ergo minuet de cephalica uel cephali
cis uenis de ambabus manibus et oculos medica ~~et~~ rebus frig
. s. cum lacte caprino. uel cum succo herbarum frigid. frig. s. uel inuen
laris semper uiue et ~~uino malorum~~ uino malorum granatorum uel cum succo
plantaginis et cum bombace intincta in his pone sup oculos et hoc usque ad. vij. dies
. et semper dieta infirmum nec crapuletur uel comedat res nocivas. postea acc. po
mum .l. uel plura et fac rostra ad ignem proice cortices et granula interiora.
postea pista et misce cum aq. ro. et succo rute. et extende sup pecium et pone sup
oculos et fac tantum donec dolor recessit et medica cum pul. albo et cum eo un
ge palpebras exteriores et fac cum simmetre ad incibus de pul. ante cibum et post
cibum. — viij. cura est de panno albo qui uenit sup nigrum oculorum. xxij

c | Venit sup nigrum oculorum pannus albus et cum eo uenit parum
sanguis et sentit infirmus parum dolorem. ista infirmitas descen
dit ex hu. frig. medica cum pul. de pul. zelle. Si uero ex medicamine au
gmentatur dolor. medica cum puluere albo quousque cessauerit dolor

11

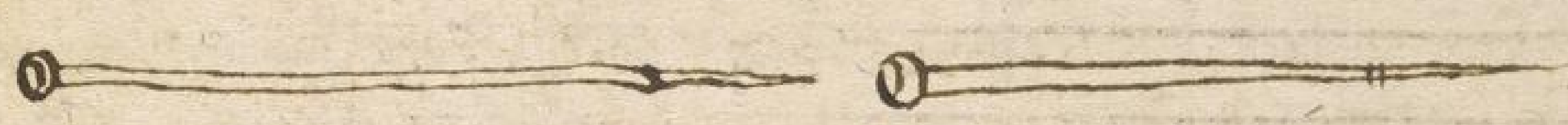
et postquam cessaverit dolor ille medica cum pul. zelle et siest iuvenis. purga pillulis ante cibum et post cibum et yerapigra donec liberetur. — Nona cura est si nigredo uel nigrum oculorum fiat totum album. Rubrica.

n Igredo uel nigrum oculorum fiat totum album. et ibi apareant alique uene rubee desubtus grosse tunc cum anncinello argenti apprehende eas uenas et incide. post. die usque ad sanam cura est cum albu oui et lacte mulieris postea medica cum pul. zelle. et si malum incipit ascendere et oculi turbantur quoque oculi fiat medicina consiet. de fellibus quousque dolor recessit et sanguis recedat de illo loco. Si uero uenit emigrea in oculis in ciporibus fac rup torium et pone in locis consuetis. et si non liberatur cum ruptorio. tunc fac curam cum pul. zelle. hec cura est multum longa et istis medica donec liberetur et ista infirmitas uenit ex humore flegmatico. — X. cura. e. cum uideris in oculo fieri

c Um uideris fieri uessica desubtus Uessicam de subtus. Rubrica. in cornea et uuea et incipit ascedere supius per malo medicamine quod fuit sanum in infirmitate dicta ratione et est signum huius infirmitatis. quia post uenit cum maximo dolore et habet sanguinem multum in oculo et cum nimio dolore capitis. — Post infirmum debet medicari cum lacte mulieris et capitis ita calido sicut exitur et statim minue eum de uenis cephalicas et purga ipsum cum aliquo electuario purgante. hu. calidos. Si uero. dolor adest in capite infirmitas est cum magno periculo. — Primo ergo mittas rup torium post omnes partes capitis et facias cocturas in fontinella capitis inter ceruicem et frontem et semper medica cum pul. albo. et lacte. et cum succo rute. simul mixto et intinge bombace et pone sup oculos et corrige infirmum ut non tangat oculos cum aliqua re. — Cura ergo sic cum his duobus. s. cum ruptorio et cum istis fomentis. donec dolor capitis recessit et sanguis oculi cepit minui. cum uessica. Accipe semine desimac et mitte ad temperandum. ut ad molliam cum aqua. ro. oportet et dimitte per totam noctem. in mane duc fortiter cum aliquo baculo bene mundo. postea dicta aqua fiat rubea et si oportet eum medica cum sief. albo quod amollet uel mollificet cum aqua desimac. — Si uero humor reuertatur ad oculum

et per tribet ipsum redoleas ad pul album. et ad prima cura et cam-
prima et item pone ruptorium super uena in tempore in supercilio et sim
filiter si sit constipatus da ei pillas ante cibum et post cibum que facte sint de optimo
aloe epatico et fac curam istam donec dolor et perturbatio ab oculis re
cessit postmodum medicina que dicitur sciref. albo et collirio facto de sumac
et aqua ro. ut dictum est supra. Ista

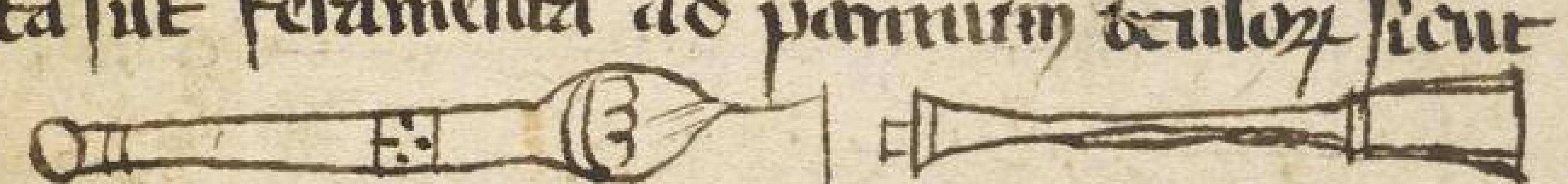
Ista sunt ferramenta ad cataractas oculorum ut patet in hac figura.

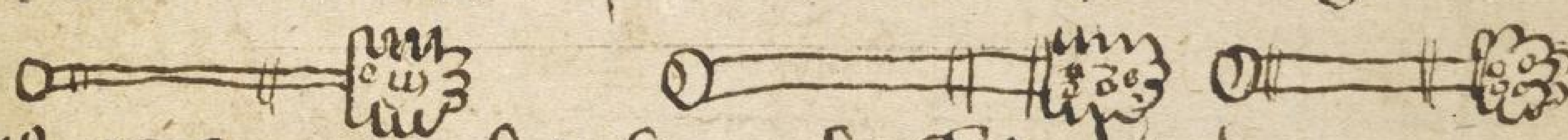

Ista sunt ferramenta ad ungulas et palpebras oculorum ut patet in hac
figura.

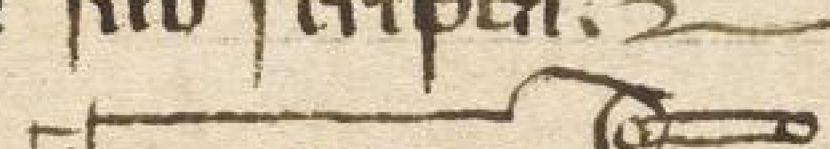

Ista sunt feramenta ad pannum oculorum sicut patet in sequenti ~~figura~~ figura.

Ista sunt ferramenta ad quod dicitur fistula in lacrimali oculorum ut patet
in figura subscripta.

Istud est instrumentum ad elevandum palpebras sicut
patet in hac figura subscripta.

Ista sunt ferramenta ad retrahendum palpebras oculorum.

Sciendu est q̄ oēs iste. xxviij. infirmitates que fiunt in oc̄lis inter cor neam et uueam cū p̄dcis curis et sermonib; medicantur a p̄mo usq; ad finem. — Explicuunt cure infirmitatum occulorum que nascuntur inter corneam et uueam.

Incipiunt alie cure infirmitatū oc̄lorum super ungulas. ex quibus. huenuint et de signis ipsarum

S ciendum est q̄ ungule fiūt. ex. v. maneriebus nascuntur ex sanguine pessimo. et ex carne neruosa nascuntur in p̄te lacrimali oc̄lorum et ua dunt sup̄ oc̄lm et coop̄it ipm̄ sup nigredinem et h̄ signū est infirmitatis. Cura est q̄ facias p̄ cocturā in fontinella capitis inter cinct̄ capitis et in frōte cū semp medica cū puł. albo. et lacte. et. et succo me celidonia. simul mistū et fac appositōm sup oculos cū bombace et constringas in firmū q̄ nō tangat oc̄lm cū alīq̄ re et cura ipm̄ cū ruptorio optīe et cū his medicis medica quousque dolor capitis cessauit et sanguis ar carūs cepit minue et uesica similit̄ p̄assime desinat et pōe ad molli ui cū aq̄. ro. et succo rute et dimitte ibi stare p una nocte et una diem et mane duc tm̄ cū uno baculo bn̄ mūdo donec aq̄ illa efficiatur tota rubea et fac collerīū et pone i oc̄lo cū uidet̄ medico infirmus custodiet̄ ab omī uento et fumo et ab igne et coytū et caseo et attri mnetum infirmi uenīt. in p̄n. sic cura. fac excerere ungulas usque ad lacrimale usus nasum et medica cū puł. ruthie camphore et cū serf q̄ fcm̄ est demitto et da i firmo yerapig̃ ad purgandum capud et si in firmitas erit fcā denouo liberabitur. — Si uero diu passus fuit nō liberabitur cū medicina p̄dca. sed op̄ erit cū opacio manū et ad h̄ exhibendū cū feno et sitibus. caueat et medicus q̄ nō incidat ut dcm̄ est. cū uero erit icisa tge sanguinem cū spongia et mastica cū oretuo aliqn̄tulū de saliua et ciminō et pone i loc. i. icidisti ungulam et cum spongia tge et saliuam ītm pone cū spongia tge et h̄ fac. bis ut t̄. postea mastica de cymino i paside ut treata .r. aut de ligno t̄ noua. cū alb. o. et duc diu et sp̄ud bn̄ spungia bn̄ ence et pone in occulo de clara et pone sup oc̄lm stupam infusam in p̄dca albu.

Ungulam nimis pr lacrimale. ip̄ emorragia facitis et or defacili nō

& recta. usque ad centum dies & mittebis in die mane & sero & ligabis usque
ad octo dies oculum. & postea non est ligandum & post octo dies compositum quod
factus est cum minutis cit. & custodiat se infirmus ad vento a fumo a coytu.
a balneo. & caseo. & si videtur melius expedire liga oculum in nocte per aliquos
dies & postea medica confecta de meithe quousque liberabitur. Una quia
que .iiij. ungularum nascitur in oculo ex parte timporis & ascendit super ni
gredinem & cooperit eum & vocatur ungula ex[c]lusa & alia vero ungula
facit in albo velut populum ad modum unius granelli de milio & habet nervum
unum ab albo usque ad lacrimalem oculi & vocatur ungula pupilli. Alia
vero ungula nascitur de subtus in oculo & ascendit usque nigredinem & ipsam
cooperit & vocatur ungula subtrana. Alia vero ungula caro nervosa ut
dictum est supra. — Sequitur de cura ungule vocate ungula pupilli. Rubrica

e

Est quedam ungula que vocatur ungula pupilli que nascitur in parte la
crimali & facit in albo velut populum ad modum unius granelli de milio &
habet nervum album usque ad lacrimalem & vocatur ungula pupilli medica cum pul.
zelle & sief de meithe & purga compositum & similiter cura incidere illa cura
est minus longa & dicta infirmum oportet & incide sicut inciduntur alie.
ungule similiter medica ut alie ungule de clara ovorum & aliis rebus
que debet fieri statim post incisionem & postea per longum tempus medica cum
pul. zelle quousque liberabitur. — Sequitur de .iiij. cathereratis & cognitione earum. Rubrica.

f

Sunt igitur .iiij. cataracte. Primo sunt ex .iiij. humores & generantur in oculis hominis super pupillam in tertia tunica oculi per fumositatem humorum qui sunt visco & c. cerebri. & per hoc discurrunt hu mores ad oculos & generant catharatas & sunt cognoscere & vere scire principium qualiter venerunt hoc sit tibi signum quia infirmo videtur musce pue volent ante oculos suos & si respicit usque tam videtur ei quod ille musce ascendant supius usque oculos. — Si vero respicit sur sum. videtur sibi quod musce descendant ad inferiora ante oculos. & in principio infirmitatis infirmus videbat tantum una musca. postea videbat duas. postea tres. & ad ultimum quatuor. videtur sibi quod ille musce ludant inter se cum bracis subtilibus velud capilli capitis & tamen quoniam videtur ludere ante oculos infirmi set non semper & infirmitas procedit ex humore melancolico. — Cura eius hec est.

f

Ecce primo quod eger vel infirmus custodiat se bene ab herbis & c. & a fumo & vento & a manibus non tangat oculos & da ei pillulas ante cibum & post cibum & semper da ei electuarium de mirabol cum decis.

pomum in comedere...

De signis cataracte

diamargariton. dyasene et mittet ruptorium incipite in diversis locis. Si vero
infirmus est iuvenis fac ei minuere sanguinem de venis cephalicis et facies
acutas in tempore et cum pluvium tempus. Si vero infirmus non fuerit liberatus cum istis
curis iam dictis et cataracte sunt firme de .v. annis et non videbit splendorem et steterit per
iiii. annos quod non vidisset operato manuum percutere. Percute ergo cataractam cum acu aurea
vel argentea vel boni calibis que possit laborare et fac curam de mense madii vel
iunii. vel mense septembris in istis enim tribus mensibus potes operari sed ita secure,
quia non est tempus addendi hieme fiunt tonitrua et multe alie impressiones. Postea

potius in quo tempore debet fieri cura

ergo incipis medicare cataractas .s. feu. et saliue et pone in ore tuo et mastica bene
et exsuffla in oculum infirmi de flatu tuo. et postmodum cum adiutorio dei et signaculo sancte
crucis secure percutias cataractam. et cum erit percussa infirmus statim videbit
et in continenti habeas lectum paratum in camera obscura et secreta et sit in silentio. ubi non
audiat strepitus pedum. nisi aliqua percussione et statim concisa erit cataracta. pone claram
ovi. cum bombace veteri super oculum et fac ut claudat. [illegible] videbit. postea fac
iacere infirmum supinum et teneat pectus versus oculum et non liget oculum nisi
cum infirmus comedit et suaviter ligatum et large ita tamen teneat emplastrum ne ca-
dat vel cum voluerit infirmus assellare. ut [illegible] stet in illo loco. nisi minus ponat
.i. et suaviter ambulet et suaviter purgat et omnia [illegible] exeat. et cum medeatur
non stet rectus sed aliquantulum stet inclinatus seu [illegible] versus spatulas et
mutetur bis in die cum clara ovi. et hoc fiat [illegible] die et tertia ponat emplastrum
stuponum in tempore et custodiat quod infirmus non sternutet. Puero tres dies
accipe de pomis maturis et coque in testa et da infirmo ad comedendum
cum pane fermentato. Postea accipe de predictis pomis et scortica ea bene et
scinde per medium et proice grana. interiora cum pista in passide nova ubi non
sit admissum et fac ad modum unguenti et tempera cum lacte .m. et aqua
.ro. et clara ovi. bene dispumata et pone in oculo cum lacte .m. et deinde
emplastrum pone super oculum cum pecia subtili et fiat usque ad .viii. dies.
vel xii. vel. xv. et tunc erit liberatus perfecte. Si vero infirmus persentit do-
lorem cum ingenio cum unguento quod valet ad emigraneam unge supercilia et fro-
fronte donec liberabitur. Secundum capitulum. de cataractis et causis et
signis earum ~~[illegible]~~.

Infirmus viderit ante oculum velut pecte et bene ho videt [illegible] sit
duo et videt melius de longe quod de prope erit infirmus cataracte ex
humore colico et signum signum est generationis cataracte In primis. [illegible]
illi firmi ledunt oculos eius [illegible] et cito firmabitur cataracta.
Primo ergo dietetur infirmus subtiliter et purga eum bene cum pillulis.

yerapi. q da ei. electuariu mirabile q dici. q si p ista in sum uiuetur bn
erit. q si no. uiuat. p9 fac tuc acturas in timporibus q in brachio.
p. iiij. digitos mesuratos accipite brachii usus cubitu alias gomitu
q mitte ruptoriu in fontinella memorie q fac minure sanguinem
in uenis cephalicis. Si p dictis procedentibus no fuit libera procedendo sicut
dictu est in primo ca. cataractar de percussione ac q operatio manuum
exerceri debet qn est completa q fac ergo ut ibi dicitur. Terciu
capitulu cataractar est de cognitione et signis earum. Rubrica

Si infirmi uiderit in die quasi uelum uel peplu mulieris subtile p
longu an oculos q qn sol uadit ad occasum no uidet lumen
nisi q sol oritur q post ea uadit determinando de die in diem. hec infir
mitas est de humore salso. dieta ergo ipm q purga q pillis yerapige
q q pillis nigris. q da ei p quolibet die medietate. unci cyphi pui
de succo absinthii q succo bethonice mixt in mane ad porad q
pone in oculo collirium fctm q foliis sauine albe q p forret auricula [illegible]
de sup foramen audit uersus ad collum q si in medio auricule inuena
que est subtilis q mixtur lacteu i. seco in auricula q curet p longum
temp q si no liberabit p istas curas procedas tunc ad cura p operatoem
manuum q acu aurea uel argentea uel azarina i. scilicet q fiat cura
qn cataracta est firma in debito tempore. ut dictu est in primo ca. q faccina azarina
illa put melius uidebit. Quartu ca.m est de gutta serena q cataractar.

Cum in infirmo nullu apparuerit de signis predictis cataractar.
p9 dolore uel febre q gutta descendit aqua infrius de pite in oculo
q de ergo in oculo gutta serena demonstrat. q sit tunc cauet q sollicitet
in medicando q curando q et custodiendo se a masculis q bene se
dietet poterit liberari. Pro ergo fac purgatoem q pillis yer yerapi.
q fiat sibi ruptoriu in fontinella que e retro caput sup collu fco
fco ruptorio q exeta aqua uel stare illo exiuit de coctura illa seu rup
torio. pone eptm q fit de assa fetida sup ruptoriu. q si liberabit
ex istis curis. bonu est si no incurabilis est. Quintu ca.m
est de infirmitatibus cataractar ex diuersis causis q de signis q curis
[illegible] Rubrica

S Sciendum ergo quod sunt et alie fumositates catarrorum ex multis
maneriebus venientium quarum occasione horum et malorum ciborum vel ex infir
mitate febrium vel ex multis fustigationibus aut ex sudore qui cadit in
oculis aut ex multis vigiliis de nocte. aut ex multo coytu aut ex
multa sarcinatione quam quis portavit super collum. aut super caput. aut ex nimio risu quando quis
ridet nimis alte vel ex nimio fletu vel ex nimia tristitia cordis aut ex ni
mia afflictione multi cibi qui nocivi sunt vel ex nimio potu vini puri. aut ex ni
mia memoria existentis captivitatis et in obscuro loco. aut ex nimia apprehensione
solis vel ex nimia claritate. sicut cum homo respicit solem diutius ex nimia fluctione ma
nuum. Cura infirmitatum istarum. hec est scilicet cum collyriis et purgationibus et dieta certi
ficata et cum coctionibus. Cum ergo perspexeris infirmum esse bene dietatum et purgatum pone cupturam.
seu fac cauterias ubi tibi magis videbitur expedire vel cura fac cum sanguinis minu
tione vel cum balneis aut cum fomentis aut cum fumigatione succi herbarum que prosunt
ad maculas oculorum que sunt scripte in capitulo supra notato. vel cum epithimis vel cum pigra
seu cum yerapigra aut cum oleo cutis que sunt scripta superius vel facias lavare san
guinem in puncta nasi aut fac aperire venas sibi venas que sunt super tympora ut tibi
melius videbitur aut des sibi pulveres [illegible] sic scriptum est aut medicina con
fecta vel pluribus vel succis herbarum vel [illegible] vel cum lacte animalium vel cum succo her
barum et ista duo sunt ponenda super oculos cum bombace et ita liberabitur.

Sequitur de eis lacrimarum oculorum quare oculi lacrimantur per nares et curis ex quibus humoribus
veniunt lacrime et quorum ipsarum cognitione signis earum

a Ut lacrime veniunt ex frigido et sicco humore. aut ex frigido et humido temperatim aut ex
fractione humoris aut ex fumositate stomachi. seu ex gutta que vocatur gutta fistu
la que nascitur in lacrimali oculorum. Quas igitur propono et divido unam
ab altera et de quibus membris et humoribus veniant predicta. Sciendum quod ex frigidis humo
ribus et siccis lacrimantur plus in yeme quam in alio tempore. et ex calidis et siccis ma
gis lacrimantur in autumpno. ex calidis et humidis magis lacrimantur in estate et ex ni
frigiditate humoris lacrimant quolibet tempore et quibuslibet plus tamen in yeme quam in estate.
est et attendenda dispositio corporis quando humores habundant in toto corpore et ma
xime in capite. Sequitur de infirmitatibus que veniunt ex fumositatibus
stomachi et faciunt generare guttam fistulam et faciunt lacrimare oculum et fac aliquando [illegible]

actum iuxta nasum uel pupillum et de parte auris.

Signum istarum est quia meditas totius capitis multum dolet uel dolebit et inflantur et
acti et non cessant lacrimari et aliquantulum fiet magis altum extra nasi et cum humores isti
frangentur ueniet materia et premes aliquantulum cum digito semper ueniet ex materia alba
et tunc scire poteris quod cum illi humores rupuntur intra in naribus aut in gingiuis intra more.
Cura istius primo sic procede. fac caput purgari prima purga stomachum cum pillis nigris uel pillis auri
albi et post album uel cum pillis aureis uel cum pillis. athyas et yriacha andromachi.
et si non possimus habere [illegible] de 6. bona et cum uideris actum inflatum extra lacrimali iuxta nasum.
uel ut pupillum cum pillis purga stomachum et caput purgis purga caput. et postea fac emplastrum de quadam
herba que uocatur gallinella grassa. cuidam que sit consolida uel pillossella cum pinguedine porci et
masculi ita quod due partes sint de herba et tercia de pinguedine conpista bene et fac ad modum
unguenti et pone super ipsum lacrimalem ubi fuerit inflatum quia melius est frangere ibi quam
alibi et erit cura leuis et cum erit fractum et ueniet materia ex in copia quantitate. dimitte exire
quousque oculus desinflatur et superpone predictum emplastrum et cum radices paruerint ex
mitte intra in plaga de puluere [illegible] cum prima cum pinguedine. galline grassa donec ueniat
foris caro mortificata confistulla que pars mortificantur et facias istam curam quousque
connasi uel lacrimalis uidebitur aperte et cum uideris os nigrum mortificatum et infec-
tum rade omnia cum ferro quousque uideris ad os uiuum et album. et mitte super os
aliquantulum deinde munda et pone carpiam de plantam infusam intra
ouum et album et melle mixtum sit. et fac per aliquos dies et cum erit bene mundificatum
et respice ex quo loco uenit lacrime et tunc propa uirga auri siue argenti non multum sub-
tilem nec multum grossam et calefac et coque bene uenam illam donec uena illa lac-
mas non prohibuat. postea tene apertam plagam unde uenit lacrima per multas septimanas
et fac teneri uel castri de spongia bene lota et desiccata et [illegible] sit inuoluta syn-
done et pone in uulnere. Si nero uiderit quod plaga tenuerit caro non bona pone
de puluere hermodactilorum per aliquos dies et tam per longum. Si uis facere
carne bona tene satis apertam dictam plagam cum uideris quod non potes tenere
plagam apertam propter carnem bona que crescat dimitte solidare et ungere circumque
cum unguento fusco et si uis facere bona cicatricem. tene aliquantulum de balsamo et
oleo quod exhibitur de ouorum et unge per aliquas uices et fac solidare.

Sequitur de cura lacrimarum provenientium ex calido humore. Rubrica
Si dignoscere vis utrum sint ex humore frigido vel calido pone digitum
super lacrimalem unde venit gutta gutta cui si senties ipsum humidum calidum
venit ex humore calido si frigidum si frigidum ex frigido humore. Hec est cura ipsius
lacrimalis provenientis ex calido humore purga cum pillulis de v. ge-
neribus que sunt bone et yerapigra … et pone in oculo de pulvere nigro qui factus
est de thuthia argentea et sanguine draconis tota nocte intus et deforis sanguinolentum.
et ibi est cartarum medica aliquotiens cum pulvere zelle quousque liberetur.

Alia cura lacrimarum que veniunt ex humoribus frigidis

Primo purga infirmum cum pillulis yerapigre vel cum pillulis ante cibum vel post ci-
bum et pillulis yerapigre et medica intus in oculis cum pulvere tuthie alexandrine
camphorate seu cum pulvere zelle et cum pulvere mirabolanorum et collirio frigido ad hoc et fac ei
simile diaolibanum aut aureum alexandrinum aut fac aperire venam in temporibus aut fac
incidere per i. digitum in fontanella capitis et fac stare coctura cum ferro calido ante frontem
de vena que est super album bono est et acuere sanguinem de fronte media. Bonum est ap-
ponere ventosas retro spatulam in fontanella eiusdem. Et hec de infirmita-
tibus oculorum … intrinsecus venientium dicta sufficiant. Incipiunt cure
infirmitatum oculorum que veniunt in oculis ex in palpebris oculorum. Et primo vi-
dendum est de pilo vel pillis nascentibus in palpebris preter naturam et faciunt illi p-
lacrimare oculos et faciunt pannum album in oculis quorum cura hec est.

Si nascuntur in palpebris superioribus pilli fac parare duas acus opus …
i. calibi fortibus cum … cuspidis et apprehende pellem desuper palpebra super rimis
album oculi et pone acum unam ex uno latere et alteram ex altero … ex altero ita quod
caro stet inter utramque acum et liga stricte bene acum ex utroque latere cum filo serico et fac
tam diu stare duas acus ita ligatas quousque cecidunt per se et carne que est liga-
ta sit dentem e in medio cum duabus acubus et accipe pecia moletas et capias
cum eis fortiter paululum palpebras et retine quantum potes longe ab oculo et tunc
accipe masticem liquefactum in vasiculo aliquo et calidam mediocriter super pe-
ciam extende et pone fortiter super pillum et stringatur et mastice cum pillis superiori-
bus et accipe decem pecias balneata in mastice et tepida appone taliter

q̃ poſſit ſufferre. ita q̃ p̃cia teneat aliquantulu̅ de̅ne palpebre ⁊ p̉ incipiat a pilis ſuperiorib;
eiuſdem. ſup̃ pilos p̃dictos ponat̃ cū p̃ciam ut dictu̅ eſt ⁊ dimitte ibi ſtare dictā
p̃ciam quouſq; liberetur ⁊ caue diligent̃ ne cadat aliquid de maſtice mortu̅
qui eſt calida. quia deſtrueret oculum. ⁊ dieta infirmu̅ ⁊ cura oculum cum ꝯpul.
zelle quouſq; liberetur. ſiuo dicti pili naſcantur i palpebra inferiori p̉ cape ꝯme
llcti palpebram ⁊ iuuerſa ipam ad exterius ⁊ uideat pilum qui offendit oculum. ⁊
habeas tecū una lanceta que ſubtilit̃ incidat ⁊ inde ⁊ rade illius pili i ꝯtrarie
palpebre cum i palpebra ⁊ ꝯ uirga auri caleſcta cū inciſione q̃ feciſti ⁊ ita fac
de aliis pilis ꝯtrariis ⁊ caue bene ne tangā oculus cum ꝯdicta lanceta nec cū uir
ga auri calida. ⁊ poſt modū de clara. o. bene ſpumata p̃ma pone de ipa i oculo
⁊ ꝯ bombace pone ſup̃ oculum. ⁊ fac curā iſtā quouſq; inciſiones erunt ſolidate.
quib; ſolidatis fac de maſtice in omnib; ut dictū e ſup̃ malis tā ⁊ medica
oculum cum ꝯpul. zelle quouſq; liberat̃ eit. Alia cura palpebrarum inferiorum
inuerſatarum ad infus ⁊ eius multū carnatū inea. Accipe acū azaimam be
ne ſubtilem mitte ipm̄ carnatū p̃ dictū ſubaltā p̃te carnati ⁊ fac acū exire
ab alia p̃te ⁊ caue bene ne ac tangat palpebrā ⁊ incide ea aliquo ferro ſub
tili q̃ bn̄ ꝯſubtilit̃ incidet ⁊ ꝯ exteriore incipit ⁊ incide dimidiū carnatū ex
p̃te exteriori ꝯtrariā deſorſus ne ꝯ inciſione tangas palpebrā ⁊ p̃a. al. o. ꝯ aliqua
tulo de pul. cyminu̅ miſti in clara. o. bn̄ ſpumata ⁊ t̃ge bene oculum ꝯ ſpongia
⁊ pone p̃dictam clarā in oculo ꝯ fac plumaceolū unū balneatū in dicta clara
ꝯ fac reddire uſus p̃te altius palpebre palpebrā ⁊ inde ſubtus palpebram
pone plumaceolū balneatū in dicta clara. oui. ⁊ ꝯ ipo ꝯſtringe palpebras
⁊ liga ſuperiore p̃te. ⁊ poſt pone ad mollitu̅ in uino ſano ⁊ clara. o. cyminu̅
⁊ p̃ tota nocte fac ſtare ad mollitū ⁊ ꝯ dicta clara bn̄ diſpumata fac ut dictū
ſup̃ ⁊ caueas ne cyminu̅ uadat in oculo ⁊ dimitte p. ay. dies p̉ modū
uideris palpebrā ſi remanſit aliquid de crnato ꝯſi remanſit incide ut dictum
eſt quouſq; ſit liberatus ⁊ palpebre erunt liberate. Si noctuus fac pulatū
cumu̅ cum medi. cū pul. zelle ꝯpurga ꝯpil. an cibu̅ ⁊ p̉t cibu̅ ꝯſim
dieis q̃ oculus lacrimet fac cape de gumā inite inſeāo ꝯ uadit dormitū.

Alia infirmitas palpebrarum oculorum que nascitur in uel'is grossis admodum
S i ergo uideris supra palpebram. granelle fabe quod uocatur napta. cap.
superiorem uel inferiorem quid grossum ad modum granelle fabe illud uocatur napta
uel scrophyla oculorum. et nascitur ista infirmitas ex nimia et sanguinis cui cura hec est.
Accipe palpebras et ita reuersatas. Accipe ferrum tuum et mitte ipsum super palpebram et
mitte alium et cape palpebram et reuersa super et habeas preparatum ferrum subtile quod sit la-
tum et incide .i. ubi est napta et extrahe de foris granella que sunt intus. accipe a. gra-
nellum mitte et mastica. et postea .i. ubi erat napta uel illa scrophyla. et postea. accipe. cla
ram. o. spumatam et mitte cum bombace uel stupa. super oculum. et mitte postea ad mollitum.
cyminum et album. o. et fac eum stare per noctem in integrum mane non colla. et pecia et
stingerita quod sue. et vi. badat ex pecia de ipsa ergo claram pone in oculo, prout
dictum est est. quousque fuerit liberatus. et da ei pillas ueri pigre uel de pigra ad
purgandum caput uel humores currant ad oculum et fac continue cura ista donec con-
solidetur uulnus intus. et unge palpebram superiorem cum unguento fusco et medica
oculum cum puluere galieno. Similiter uideris oculum lacrimantem cum puluere modum est. h est.
C um uideris granata palpebra que uo- Alia cura palpebrarum. cap.
catur tecticiorum oculi. et ubi ita quod non possit oculum aperire et musculi oculi sunt
infirmi et uidebis oculum phyce aliquantulum lacrime reuersa palpebra ut dictum
est in superiori cura et cum. uideris palpebram quod granelli sanguinis. accipe denarium.
i. argenteum et frica inter in palpebram ubi sunt granella et fac exire sanguinem
et terge optime cum spongia et item frica ut dictum est et fac exire sanguinem quantum
tu potest infirmus substinere et tunc terge bene et reductas oculum ad pristi-
num statum et postea in oculo de albumine oui et similiter pone super oculum cum stupa siue
bombace et hoc fac. per .vi. dies et item reuersa. palpebram ut dictum est et si uide-
ris oculum pulcrum et bene mundificatum de dictis granellis. et postea bene et leuiter aperie
medica cum collirio sicco cum aloe. thuthia alex. caphorata et unge desuper pal
palpebram cum unguento quod est factum de baurich. Similiter inueneris de gra-
nellis abradde ut dictum est et fac cura supra dictam donec erit liberatus
purga infirmum cum pill. de yerapigra. 6. Alia cura infirmitatis in oculo. cap.

S[i]uero palpebra iam decidit non habuit pecia grandella et erit bene munda et
infirmus non potest oculos aperire fac carpe palpebras inter duas acus et liga
et fac tantum stare quousque per se ceciderit ut dictum est. et cum ceciderint acus
postea unge cum unguento fusco palpebram desuper et fac cocturam super
oculum versus partem timporis et cum ipsum prolongum tempus quousque liberabitur. Alia
cura de scarificatione oculorum propter caliditatem lacrimarum que descendit de cerebro. Rubrica
Cum videris palpebram rubeam et grossam et pili eius ceciderint grossi. hec infir
mitas venit ex magno calore lacrimarum que descendunt a cerebro et cura
hec est. fac cauteriolum in fontinella capitis memorie item in anteriori parte capitis
in fontinella ubi percipitur fac cocturam. et alaxea ambas venas que sunt in utroque
timpore. et medica cum pulvere gallico et collirio facto de pulvere alex. pulvis niger prodest.
huic infirmitati et pulvis tuthie alex. caphorate prodest et collirium hbarum quod est
cum elabico. ut. aq. ro. unguentum quod factum est de baurach. huic infirmitati prodest
.pulvis. factus de cemenite prodest et empiastrum scorzum. et prodest. purgare infirmum
semel in ebdomada cum pillulis yerapigre ut yera ut cum pillulis. ante cibum et post cibum.
et dari. sepe electuarium. predictum de olibano quod vocatur diolibanum et fac hoc quousque
liberetur. et si palpebre subtiliate fuerint et rubedo et ius fecerit venire pulices
oculos fac para palpebra et subtili confera. et pone intus de pulvere nigro. et fuit
oculi puleri. Quod si fuerit cicatrisata non poteris constringere palpebras non plus.
fastigiare quia non poteris lacrimas. quia veniunt a venis visibilibus et ille
vene ille sunt in medio cerebri. et veniunt ad oculos et subtiles sunt valde.
ut capilli capitis et omnes alie infirmitates palpebrarum Scilicet curantur cum predictis
medicinis. Incipit. liber. vii. de dietis predictis libri et de aliis rebus
que prosunt infirmitatibus oculorum sive in cibis sive in custodiendo sive a
fastigationibus. a fumo. a vento ad moram faciendo in loco calido et a sudore
et a calore solis et a multis commutationibus et exire ad lacum fontium sive a
comestione fructuum arborum pomorum et cerasorum. Rubrica
Iudeus infirmus. stiticum .i. constipatum. dentur ei secundum. de oleribus .s. de
spinargis. borag. malua et mercurialis et cum dentur ei cum oleo communi vel amigdali

lax 7 eadie no comedat ad post cibum i. potius cu condire olla pdcta simul
cu lardo porci masculi recenti. sine sal. 7 alnicula butiru. qr sino fuit consti
patus da ei comedere farru ut oua mollia ut risum cu lacte amigdalarum
coctu cu pti. zucci. Si uo infirmus fuit senex comedat de carnibus pdicti
poma cocta. Una alba cu pane prunia matura duracello ~~auenilles~~ auellanas.
uua passa de romania amigdal. siccas. Item pot comedere infirmus pisces ma
rinos sanos 7 de fluuis sanos. s. perticas lucios psamones 7 alios bonos pis
ces frissos ut coctos i brodie cu suppone plurimu specieru sine pipe. Cu si in
firmus huit solutione uentris ut p medicina ut anata. da ei poma coctana
cocta sub prunis cu pane no recenti. 7 comedit aliu cibu ponatur sempsecu
de sicco sumac ~~qr mollis cu aqu~~ f. qr. ita. fit mutat sumac i mollis cu aqu calida.
Postea sicca sumac cu digitis tuis itaq aqu ueniat rubea 7 cola cu stamu
7 cu illo sucto fac cez cibum qd comedet 7 cucedat infirmo. infirmus tunc
risum cu cedat cu lacte amigdal. sorba bene matura cu pane 7 cornua
bene matura cu pane uinu bibat temperatum cu aqu pluuiali marzi sem cu zucco.
Juderis cibum apatu noli dare aliqua. Dieta cibi apati. rubrica
cibu pt poma cocta cu pane farri. 7 da ei bibe aqu coctam in fata.
qr si infirmitas fiat plixa 7 no potest infirmus substinere da ei melio
rem cibu. — Dieta cateracte percusse. — rubrica
Dum cataracte sunt pcusse da eis comedere oua cocta in prunis
mollia ut cocta in regula cu tinette aqu calida. Sed aliquis no debet
ee pe infirmu 7 ab ea die qr q fuit pcussa cataracta usq ad liberatoez
no dormiat mulyre domu. qr pulmie infirmus leditur 7 custodiat
se infirmus ne stimulet 7 tunc erit pcussa cataracta. p. v. dies meliora
cibu ei. et da sibi comedere de carnibus pdictis que diu steterint mori
7 de sanguine sit bn mudata 7 lauata ut de carne caprina 7 comedat ~~per~~
~~brum~~ purum 7 bibat pz ne grauet stom. Utatur pul. specieru sine pipe.
Sed sui n lauet capt nec unltu. — Dieta infirmitatu ex fuositatibus
Custodiat se infirmus a suo cuetro. 7 da ei comedere. cataracte rubrica.
de pane ordeacio 7 uene spelte g''m sam 7 bibat uinu temperatu qr 7
custodiat se a caseo 7 a cibis grossis 7 ab herbis crudis 7 no comedat

caules. — Dieta infirmitatum que veniunt ex putrefactione. Rubrica.

C Omedat infirmus oua cocta sed prius mollia ut intestinis aque humidis.
vinum temperatum cum aqua calida. bibat. et si infirmus sit debilis et non possit
bibere aquam bibat cum predicta aqua parum de bono vino ut confortetur cor infirmi. et custodiat
custodiatur a vento et a manu non tangat cibos et cum dieta ista stet. usque
ad .xi. dies. postea comedat pisces cocta. cum pane vina mala alba cum pane et porrum
capiti. vinum non est bonum humidis infirmitatibus ciborum et excepto infirmitatibus
tibus que veniunt ex frigiditate stomachi. nam illi. vinum bonum est malis vero in
firmitatibus est bonum syrupus ... violarum. cum aqua calida quolibet commixtum ut sitim

Syrupus violarum pro infirmitatibus ex humoribus calidis. Rubrica. — huius

Recipe violarum celeste in urbe an. ℥. ß. et fac bullire in .iiii. libris aque.
donec redeat ad tres. libras. postea cola. et accipe .z. uncias boni ℥. b. et
pista cum albumine ouorum .vi. ut acto ducendo cum baculo rotundo. in cacia
eris stagnum et paulatim inde distempera ducendo cum predicta colatura. quibus
bene incorporatis ad ignem lentum pone et cum sorde fundit eiecte super ea
purgata et primum suauiter bulliet depone ab igne et colatum stamina in uase
mundo ciatur ne feces pro tum turbent. deinde laua caciam a sordibus op
time et item repone intra syrupum et fac bullire ad lentum ignem. Signum
decoctionis est cum gutta posita super ferrum uel lapidem planum non spergit
sed plane se dilatat uel cum spatula eleuatur aliquorum. si incipiat facere
filum totum infrigidari permitte et spuma que inde erit remoue et repone et
da in syrupo bibere. ℥. ß. cum tertia parte uel plus de aqua tepida et si non potest
recipere cum tepida. da frigida optimum est in firmitatibus que sunt ex humo
ribus calidis. — De potu pro bendo in firmo debili et diu passo quod stomachum firmat
et facit bonum cerebrum. et confortat ipsum. Rubrica.

Manoscritto del sec. XIV[to]
dopo il 1350.

COLLEGE OF PHYSICIANS
LIBRARY.
DEC 29 1894
OF PHILADELPHIA.